bila okrenuta ka poljoprivredi te se upotreba motiva koji potječu iz te djelatnosti za ukrašavanje pročelja pa i enterijera, doima sasvim logičkim i „prirodnim". Reljefi na pročeljima u većem se broju pojavljuju od polovice 19. stoljeća te se koriste sve do pojave moderne arhitekture. Većina navedenih primjera pripada nekom od neostilskih pravaca s kraja 19. i početka 20. stoljeća, neorenesansi, neobaroku i zatim, tada novom, stilu secesije. Tridesetih godina 20. stoljeća dolazi do smanjivanja njihove upotrebe, a nakon Drugoga svjetskog rata gotovo nestaju uslijed novih stremljenja u arhitekturi. Kao što autorica podcrtava, poljoprivredna simbolika nije samo puka dekoracija u sredini gdje je poljoprivreda imala značajnu ekonomsku ulogu. Ona je pokazatelj jednog načina života i rada zajedničkog za sve narode u ovoj sredini, a posebno za bunjevačke Hrvate koji su većinom živjeli od plodne bačke zemlje i bili vezani za nju.

Branimir Kopilović

Naco Zelić, *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici : svjedočenje,* Udruga Bunjevačkih Hrvata „Dužijanca", Subotica, 2024., 263 str.

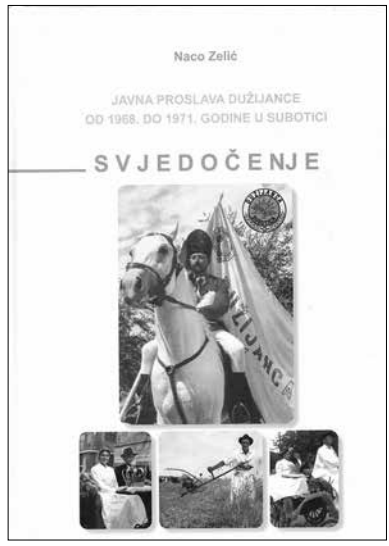
Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici : svjedočenje naziv je knjige Nace Zelića, dugogodišnjeg kulturnog djelatnika među bačkim Hrvatima. Tiskana je u nakladi Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca" iz Subotice. Knjiga se temelji na bogatoj dokumentarnoj građi Nace Zelića te njegovim iskustvenim sjećanjima i zapisima, a uredio ju je Marinko Piuković. Autorica predgovora je etnologinja prof. dr. sc. Milana Černelić.

Knjiga dalje uvid u jedno od važnih razdoblja u stvaranju tradicije dužijance kao manifestacije bunjevačkih Hrvata, koja se odvija u specifično obilježenom društveno-političkom kontekstu tadašnje Jugoslavije, a što se odrazilo i na život i kulturu Hrvata u Bačkoj. Riječ je o periodu u kojem je uz crkvenu proslavu organizirana i prva javna proslava žetvenog običaja bačkih Hrvata tzv. gradska dužijanca koju su na inicijativu organizatora podržala i gradska upravna i politička tijela te tadašnji važni gospodarski i turistički subjekti.

Autor knjige u „Uvodu" čitatelje upoznaje sa sveukupnim kontekstom obilježavanja dužijance od 1911. godine pa sve do 1968., kada kao jedan od članova Organizacijskog odbora sudjeluje u organiziranju gradske dužijance. Svoje znanje i ljubav prema narodnim običajima i tradicijskom nasljeđu autor je iskazao i kroz doprinos ovoj manifestaciji. Knjiga potom kronološki prikazuje slijed događaja koji su doveli do organizacije manifestacije Dužijanca 1968. Poglavlja s detaljnim opisima manifestacije Dužijanca u Subotici 1968., 1969., 1970. i 1971. godine, popraćena su iscrpnim podacima o pojedincima, sudionicima, udrugama, institucijama, podupirateljima manifestacije koja se već tih godina oblikovala u folklorno-turističku manifestaciju subotičke općine, a njezin model ostao je uzor i za današnju manifestaciju istoga imena. Dio tada iniciranih sadržaja – Kolo s izborom bandaša i bandašice, Takmičenje risara, konjičke utrke, Skupština risara te likovne izložbe i druge priredbe – prisutni su i u današnjem obliku javne proslave žetvene svečanosti. Prikazi brojnih elemenata narodnog života, kao što su poljodjelski

radovi, u formi malih, gotovo scenskih prikaza, dio su etnoloških predstava inkorporiranih u urbani prostor grada, sa željom da se ovom manifestacijom naglasi i prizna važnost zahvale za plodove zemlje. Na završnoj svečanosti na glavnom subotičkom trgu bila je podignuta pozornica s improviziranim salašom na kojem je prikazivan običaj obiteljske dužijance. Ovime je obnovljeno javno obilježavanje dužijance koje je postojalo do 1940. jer je nakon Drugoga svjetskog rata zbog nastalih političkih promjena organizirana samo u okrilju Crkve.

Autor svoje svjedočanstvo podupire i dokumentacijom u obliku fotografija, plakata, pozivnica, prospekata, značaka te medijskim napisima. Tadašnje tiskane promotivne materijale potpisuju mladi likovni stvaraoci iz zajednice bačkih Hrvata, a govore i o tadašnjoj visokoj razini svijesti, ali i mogućnosti da se stvaraju i distribuiraju promidžbeni materijali (plakati, programski listovi, pozivnice, katalozi, novinski članci), koji također svjedoče i o nekim od onodobnih pokrovitelja manifestacije. Bile su to vodeće subotičke tvornice, ali i turistički savez te lokalni list *Subotičke novine*. Entuzijazam subotičkih Hrvata vezan za organizaciju i razvitak manifestacije gradske dužijance prekinula je sjednica Izvršnog komiteta CKSK u Karađorđevu, u prosincu 1971. koja je presudila tzv. Hrvatskom proljeću, kada je kažnjen veliki broj aktivista, pa tako i članovi zagrebačke Matice hrvatske u Bačkoj, od kojih su većina bili i organizatori ovog oblika

manifestacije Dužijanca. Nakon 1971. godine dužijanca je preoblikovana sukladno tadašnjem društveno-političkom kontekstu, a tek je godine 1993. došlo do ponovnog spajanja crkvene i civilne dužijance u jedinstvenu proslavu.

Iscrpni popis literature i izvora kojima se autor služio pri izradi knjige sadržan je na kraju publikacije, no u formi endnote, a prati samu strukturu i sadržaj teksta. Publikacija se može razumjeti kao prilog istraživanju samog pojavnog oblika i razvitka manifestacije dužijance, oblikovana je od strane autora koji je i sam bio jedan od organizatora u periodu koji je u naslovu naznačen, kao i važan društveno politički predstavnik i kulturni djelatnik onodobne zajednice bačkih Hrvata.

Ljubica Vuković Dulić